

Členství soudců v politické straně a členství soudců v církvi

LUKÁŠ ŠIKEL*

Membership of Judges in a Political Party and Church

Summary: *In the beginning, the article shortly introduces to readers the basic terms – independence and impartiality of judges. Consequently, it proceeds to analyzing the membership of judges in political parties and emphasizes the amendment of the Courts and Judges Act that includes a prohibition of membership of judges in political parties, and the arguments presented by the legislation. The author concludes that the membership of judges in political parties should not be forbidden. In the second part, the author focuses on the membership of judges in a church. In connection to nearly absent membership rules in five examined churches, the membership in these subjects does not seem to raise doubts on a breach of the independence and impartiality of judges.*

Keywords: *Independence and impartiality of judges, political party membership, church membership*

Ač se zkoumání členství soudců v politické straně a členství soudců v církvi může zdát jako příliš velké sousto pro jeden odborný článek, rozhodl jsem se k tomuto z jednoduchých důvodů. Na jedné straně stojí v judikatuře a odborné literatuře převládající názor, že soudce by se měl držet od politiky spíše dále, do politických stran nevstupovat a své politické názory šířit spíše obezřetně,¹ na druhé straně pak ve vakuu odborné literatury i celkově odborné diskuse stojí náboženská víra soudců a jejich členství v církvi.

Hlavním argumentem k zapovězení členství soudců v politických stranách jsou přitom často zmiňované členské povinnosti. Navíc se v současné době v Poslanecké sněmovně nachází návrh novely zákona o soudech a soudcích,² ve které zákonodárce navrhuje vložit do § 85 zákona o soudech a soudcích³ („ZSS“) odstavec zakotvující zákaz členství v politických stranách i pro soudce obecných soudů. Dosud však takový zákaz platil pouze pro soudce Ústavního soudu dle § 4 odst. 3 zákona č. 182/1992 Sb., o Ústavním soudu („ZÚS“). Ministerstvo spravedlnosti v důvodové zprávě argumentuje právě členskými povinnostmi a zavedení zákazu členství soudců v politických stranách považuje za žádoucí také z důvodu historické zkušenosti,

tedy kvůli předrevolučnímu členství soudců v KSČ.

I s ohledem na zmíněnou novelu, která čeká v Poslanecké sněmovně na druhé čtení,⁴ lze označit téma členství soudců v politických stranách za téma pro českou justici aktuální. Na druhé straně náboženství soudců v církvi se taková pozornost neklade, byť členské povinnosti lze nalézt i zde. Navíc lze za použití *argumentum a similibus* dospět k závěru, že členství soudců v církvi a s ním spojené náboženské vyznání mohou, stejně jako politická orientace či jakýkoliv jiný světónázor,⁵ ovlivnit osobu soudce v rozhodovací činnosti (stejně jako v soukromém životě). Proč tedy není pozornost věnována i členství soudců v církvích jakožto projevu náboženského vyznání?

Za cíl tohoto článku si tak kladu vymezení rozdílu mezi vlivem členství soudců v politických stranách oproti vlivu členství soudců v církvích na nezávislost a nestrannost, přičemž zhodnotím i vhodnost připravované novely ZSS.

Soudcovská nezávislost a nestrannost

Nejčastěji je s pojmem nezávislosti spojován státovědný pohled jakožto vyjádření klasic-

* Autor je absolventem PF UK, Praha. E-mail: Lukassikel@seznam.cz. Tento výstup vznikl v rámci projektu Specifického vysokoškolského výzkumu 2020-260 495. Autor by rád za cenné rady připomínky poděkoval T. Friedelovi, O. Preussovi, J. Stádníkovi, A. Žibřidové, J. Chmelovi, K. Blažkové, M. Kopovi a J. Hofenovskému.

¹ Nutnost zdrženlivosti osoby soudce lze nalézt například v nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 2617/15, mezi odbornou literaturou je možné zmínit například KOPA, M. *Neslučitelnost výkonu funkce soudce s jinými funkcemi a činnostmi*. Praha: Linde, a. s., 2012, str. 101 či ŠIMÍČEK, V. *Clánek 82*. In: *Šimíček a kol. Ústava České republiky – Komentář*. Praha: Linde, a. s., 2010, str. 984.

² Sněmovní tisk 630/0, část č. 1/18 Novela z. o soudech a soudcích.

³ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

⁴ Článek byl odeslán k publikaci 15. 11. 2020, kdy je projednávání zmíněné novely navrženo na pořad 68. schůze Poslanecké sněmovny od 20. 11. 2020.

⁵ Pojem světónázor používá například Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 5. 5. 2000, sp. zn. 2 Aps 3/2010-112, kde jej používá odděleně od pojmu náboženské vyznání. V této práci však pojem budu používat pro zjednodušení jako pojem zastřešující jak náboženské vyznání, tak politickou orientaci (případně i další náhledy na svět/život).

kého principu dělby moci, tedy rozdělení státní moci mezi moc zákonodárnou, výkonnou a soudní, i k tomu náležející systém vah a protivah. Tento pohled na nezávislost je vhodným pro zkoumání členství soudců v politických stranách, ale pro zkoumání jejich členství v církvích není dostatečně přiléhavý, protože církve se v triádě mocí nevykytují.

Považuji tak za vhodné nezávislost vymezit širěji, ať pojem mohu používat v souvislosti s oběma členstvími. K tomu lze využít například ustanovení § 80 odst. 2 písm. c) ZSS v kombinaci s Etickými zásadami chování soudce z pera Soudcovské unie,⁶ podle kterých lze soudcovskou nezávislost označit za nezávislost soudce na všech vlivech, zásazích, nátlacích, výhrůžkách, zájmech, přáních a žádostech. Obecně se jedná o absenci působení vnějších okolností na rozhodování soudce.

Oproti tomu je zapotřebí vymezit soudcovskou nestrannost. V právní teorii⁷ se lze setkat například s rozdělením nestrannosti na nestrannost personální, týkající se osobního vztahu soudce k účastníkům a k předmětu řízení, a nestrannost funkcionální, která by byla porušena, pokud by soudce rozhodoval ve stejném případě na různých stupních soudní soustavy, případně se podílel na rozhodování v různých funkcích.

Nestrannost (i nezávislost) je pak nutné zkoumat nejen v rovině subjektivní, tedy zkoumat její reálné narušení u osoby konkrétního soudce posuzováním jeho psychického vztahu ke konkrétnímu případu, ale také v objektivní rovině, tedy jak se může v očích veřejnosti nestrannost jevit.⁸

Za nestrannost soudců tak budu v tomto článku považovat rozhodování soudce jako nezúčastněného třetího, tedy soudce, který v konkrétním případě není „soudcem ve své věci“, je nestranný personálně i funkcionálně, zároveň svou činností a chováním nezavdává důvod k legitimním pochybnostem o tom, že není nepodjatý⁹ a neaujatý ve vztahu k účastníkům a jejich zástupcům.

Tuto kapitolu si dovoluji zakončit citací z nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2005, podle něhož „(N)ezávislost a nestrannost představují ideální typy, které nikdy nelze naplnit absolutně – lze se k nim pouze přibližovat.“¹⁰ Fakt, že nezávislost a nestrannost soudců jsou pouze ideálními typy, je třeba považovat za výchozí bod tohoto článku. Je důležité si připustit, že na nezávislost a nestrannost soudce působí mnoho faktorů, ať už vnější, tak vnitřní. A mezi ně patří právě i politická orientace, náboženské vyznání a jiné světonázory. Základní premisou tohoto článku je tedy fakt, že soudce může být těžko ve svém rozhodování zcela nezávislý a nestranný, byť o to má neustále usilovat.

Členství soudců v politických stranách

V této kapitole se již budu zabývat samotným členstvím soudců v politické straně a zmíněnou novelou ZSS, která chce zákaz takového členství pro soudce obecných soudců zavést. Dále však navrhuji i možné řešení, jež by mohlo podpořit důvěru veřejnosti v nestranné a nezávislé rozhodování soudců, kteří by byli členy politických stran.

Při posuzování členství soudců v politických stranách jde o střet dvou zájmů. Na jedné straně stojí zájem představující zachování nezávislé a nestranné justice, který je sřežený například výše zmíněnou dělbou moci i čl. 2 odst. 1 Listiny základních práv a svobod¹¹ („LZPS“) stanovující ideologickou neutralitu státu, na straně druhé pak zachování politického práva obsaženého v čl. 20 odst. 2 LZPS, podle kterého mají občané právo svobodně se sdružovat v politických stranách.

Podle jazykového výkladu tohoto ustanovení je zřejmé, že právo svobodně se sdružovat náleží všem, a to bez výjimky – tedy i soudcům. Čl. 44 LZPS ale umožňuje soudcům práva uvedená v čl. 20 odst. 2 LZPS zákonem omezit. I samotný čl. 20 odst. 3 zmiňuje možnost omezení práva na sdružování

⁶ *Etické zásady chování soudce*. [online] Profesionální sdružení soudců Soudcovská unie ČR, Brno, 2005 [cit. 20. 3. 2020]. Dostupné na <http://www.soudci.cz/o-nas/eticke-zasady-chovani-soudce.html>. Pozn. autora: Soudcovská unie je organizace s dobrovolným členstvím soudců, proto jsou v rámci zákona Etické zásady chování soudce závazné pouze pro členy této organizace, ne pro všechny soudce.

⁷ Například v ŠÍMÍČEK, V. *Článek 82*. In: *Šimíček a kol. Ústava České republiky – Komentář*. Praha: Linde, a. s., 2010, str. 982.

⁸ Tento názor zastává Ústavní soud například ve svém nálezu ze dne 27. 11. 1996, sp. zn. I.ÚS 167/94, či v nálezu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. I.ÚS 371/04, zastává jej i judikatura ESLP například v rozsudku ze dne 1. října 1982, č. 8692/79.

⁹ Nepodjatostí je rozuměna v tomto článku absence poměru soudce k projednávané věci a jejím účastníkům.

WINTŘ, J. *Principy českého ústavního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2018, str. 192.

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 11/04. Ideální typy jsou pojmem, který využívá Max Weber jako neexistující maximum a který slouží k poměrování s realitou. Ideální typ má pomoci v bádání k zjištění příčin rozdílů mezi realitou a tímto ideálem. V tomto smyslu je tedy ideálním typem absolutní nezávislost a absolutní nestrannost, v realitě jsou však tyto instituty ovlivněny různými proměnnými, proto nelze o nezávislosti a nestrannosti v reálném světě uvažovat jako o reálných institutech. Toto lze dohledat například v WEBER, M. *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: Oikoymenth, 1998, str. 50 a násl.

¹¹ Listina základních práv a svobod, vyhlášená zákonem č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, republikovaná usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

v politických stranách na základě zákona. Lze tak podle něj učinit pouze v případě, kdy je to v demokratické společnosti „nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých.“ Komentářová literatura pak k tomuto dodává, že: „...pouze zájem na ochraně ohrožených práv a zájmů, které jsou svojí hodnotou srovnatelné s právem sdružovat se, může vyvážit zásah do tohoto práva“.¹² S možností omezení sdružování v politických stranách pak počítá i zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích v § 2 odst. 4. Omezení sdružování v politických stranách přitom nedlouho po revoluci zavedl ZÚS, když v § 4 odst. 3 stanovil neslučitelnost funkce ústavního soudce s jeho členstvím v politické straně a v politickém hnutí.

V souvislosti se stávající zákonnou úpravou týkající se účasti soudců v politických stranách je vhodné zmínit znění ustanovení § 80 odst. 4 ZSS, podle kterého je si soudce povinen mimo výkon funkce soudce a při výkonu svých politických práv počínat tak, aby tato činnost neohrožovala nebo nenarušovala důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudu nebo nenarušovala důstojnost soudcovské funkce nebo mu nebránila v řádném výkonu funkce soudce. Právo sdružovací vyjádřené v čl. 20 LZPS, které v sobě obsahuje i právo sdružovat se v politických stranách, mezi tato politická práva patří. Podle § 80 v odst. 2 písm. d) ZSS se pak v zájmu zachování záruk nezávislosti a nestrannosti výkonu funkce soudce nesmí soudci zejména nechat ovlivnit zájmy politických stran. V LZPS či v ZSS (a ani v jiných právních předpisech) tedy není explicitně stanoveno, že soudci nemohou být členy politických stran. V souvislosti se zákonnou úpravou bychom tak mohli argumentovat, že „co není zakázáno, je dovoleno“, a soudce tedy členem politické strany být může.

Pokud ale soudci uvažují o vstupu do politické strany, měli by takové členství zvážit na základě pravidel profesní etiky jakožto obecných pravidel chování soudců, které lze nalézt jak v zákonech, judikatuře, tak v etických

kodexech.¹³ Pro příklad lze uvést v předchozím odstavci zmíněný § 80 odst. 4 ZSS, který obecně upravuje chování soudce, zároveň silou zákona soudce zavazuje a je současně i pravidlem profesní etiky.

Za možná vodítka pro posouzení toho, zda soudci mohou být členy politických stran, lze považovat také etické kodexy, byť u nás takový kodex existuje jen pro členy Soudcovské unie (a navíc, na rozdíl pravidel profesní etiky obsažených v zákoně, nemá logicky takový kodex sílu zákona a je mu podřazen). Jedním z pravidel zmíněných v Etických zásadách chování soudce je právě také povinnost vyvarovat se chování, kterým by soudce ohrožoval důvěru veřejnosti v jeho nestrannost.¹⁴ I ostatní ustanovení zásad mají spíše obecný charakter, a proto nelze ani za jejich pomoci dojít k uspokojivému závěru o možnosti (či nemožnosti) členství soudce v politické straně. V kontrastu s tímto mi připadá vhodné zmínit, že v některých zemích světa (Kanada a většina států v USA) se lze setkat s tzv. etickými radami, které v konkrétních dotazech soudců týkajících se profesní etiky poskytují doporučení, a tedy pravidla stanovují i konkrétně.¹⁵ Český soudce však musí zhodnotit nebezpečí potenciálního ohrožení nezávislosti a nestrannosti jeho členstvím v politické straně sám.

Proto je více než žádoucí pokusit se hledat vodítka nejen v odborné literatuře, ale například také v dostupné judikatuře. V České republice dosud není znám případ, který by se členstvím soudců v politické straně zabýval,¹⁶ ale existují některé rozsudky Evropského soudu pro lidská práva („ESLP“), které mohou být pro hodnocení této problematiky užitečné.

Například v rozsudku ve věci *Holm v. Sweden*¹⁷ ESLP došel k závěru, že v případech, které se týkají politických stran, by neměli rozhodovat ti členové poroty, kteří jsou členy téže politické strany. K tomuto se ve svém článku vyjádřila i nizozemská soudkyně Sietse Dijkstra, která k případu doplňuje, že nestrannost je společnou povinností poroty i soudců, a proto je možné uvažovat o aplikovatelnosti tohoto judikátu právě i na osoby soudců. Na druhé straně však podle soudkyně

¹² ŠIMÍČEK, V. Článek 20. In: Wagnerová, E. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 487.

¹³ MOLITERNO, J. E., PATON, P. D. *Globální problémy profesní etiky právníků*. Překlad a doplňující texty k českému vydání KOPA, M., Tomoszek, M., DOHNAL, V. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, str. 168.

¹⁴ *Etické zásady chování soudce*. [online] Profesionální sdružení soudců Soudcovská unie ČR, Brno, 2005 [cit. 20. 3. 2020]. Dostupné na <http://www.soudci.cz/o-nas/eticke-zasady-chovani-soudce.html>. Bod II. 2.

¹⁵ HRDLÍČKOVÁ, I. Potřebujeme etický kodex? [online] *Soudce*, 2008, č. 3. [cit. 20. 3. 2020]. Dostupné na <http://www.hrdlickova.com/files/2008-etika-v-justici-potrebujeme-eticky-kodex.pdf>.

¹⁶ Je však vhodné zmínit nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10, který se nicméně zabýval poskytnutím informace o komunistické stranickosti soudce za předchozího režimu, a proto není středem zájmu tohoto článku.

¹⁷ Rozsudek ESLP ze dne 25. 11. 1993, č. 14191/88.

může stát názor, že nároky na nestrannost podle čl. 6 EÚLP jsou vůči soudcům přísnější než vůči členům poroty, a to vzhledem k soudcovské definitivě a vzdělání. Pokud by šlo tedy o soudce, bylo by možná zapotřebí většího narušení nestrannosti než pouhé členství v politické straně, jako tomu bylo zde u členů poroty.¹⁸

Dalším návodným případem z pera ESLP je *Pabla Ky v. Finland* z roku 2004.¹⁹ Tento případ je zajímavý převážně kvůli pohledu ESLP na meze možností politické činnosti soudců v zemích, které přijaly EÚLP. Žalobce v tomto případě namítal porušení dělby moci z toho důvodu, že soudce odvolacího soudu byl členem parlamentu. ESLP však konstatoval, že čl. 6 EÚLP porušen nebyl, protože soudce do té doby nevykonával žádnou legislativní, výkonnou a ani poradní funkci spojenou s projednávanou věcí, a tak nelze prohlásit, že byl soudce zahrnut ve „stejném případě“ či „stejném rozhodnutí“.

Je tedy na posouzení v konkrétních případech, zdali soudce budí pochybnost o nezávislosti a nestrannosti z objektivního či subjektivního úhlu pohledu. Soud se nadále vyjádřil, že i přes stoupající důležitost rozdělení moci zákonodárné, výkonné a soudní čl. 6 EÚLP ani jiné ustanovení Úmluvy nepožaduje po členských státech soulad s jakoukoliv ústavní koncepcí. Tím tedy zdůraznil, že je na jednotlivých státech, jak politickou činnost soudců ve svém právním řádu upraví.²⁰

Ze zdrojů v rámci odborné literatury jsem si z důvodu přehledné systematiky zvolil ke zkoumání členství soudců v politických stranách a slučitelnosti neboli kompatibility takového členství s výkonem funkce soudce publikaci Martina Kopy *Neslučitelnost výkonu funkce soudce s jinými funkcemi a činnostmi*.²¹ Ten ke zkoumání neslučitelnosti používal test kompatibility,²² pomocí kterého zjišťoval, zdali by výkon funkce soudce mělo či nemělo vyloučit souběžné členství v politické straně.

Podle testu je funkce soudce kompatibilní s jinou konfliktní funkcí nebo činností, pokud:

- 1) funkce nebo činnost není v konfliktu s funkcí soudce;²³
- 2) nevzbuzuje pochybnosti o naplňování principu dělby moci (v horizontálním i vertikálním smyslu);
- 3) nevzbuzuje pochybnosti o porušení povinnosti soudce zdržet se všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudců;
- 4) nevzbuzuje pochybnosti o porušení zákazu další výdělečné činnosti.

První bod testu kompatibility se zabývá tím, zdali je zákaz členství soudce v politické straně stanoven přímo zákonem, a jako výchozí bod klade čl. 82 odst. 3 Ústavy²⁴ a § 74 odst. 2 ZSS. U členství soudců v politické straně nejde o formální funkci (kterou by bylo možné přímo označit za inkompatibilní s funkcí soudce na základě již existujícího zákonného ustanovení), a proto pokud k inkompatibilitě funkce soudce s členstvím v politické straně dospějeme, nešlo by o zánik funkce soudce *ex constitutione*, následkem by mohl být jen kárný postih soudce.²⁵

V druhém bodě testu kompatibility se Kopa zabývá existencí pochybností o naplnění principu dělby moci. Ty jsou podle něj zřejmé již z toho důvodu, že „(H)lavním cílem každé politické strany je zisk podílu na veřejné moci.“²⁶ Dále k tomuto Kopa uvádí, že čl. 44 LZPS přímo možnost omezení sdružování v politických stranách soudců stanovuje, což „naznačuje jistou hodnotovou orientaci“.²⁷ Podle Kopy jsou proto hodnoty, ke kterým se členové politických stran hlásí, v přímém rozporu s povinností soudce uplatňovat svá politická práva zdrženlivě a zákazem vlivu politických zájmů na osobu soudce § 80 odst. 2 písm. d) a § 80 odst. 4 ZSS. Kopa zmiňuje, že se osoby zavazují svým členstvím v politických stranách ctít stanovy a prosazovat cíle strany, plnit usnesení a rozhodnutí

¹⁸ DJIKSTRA, S. *The Freedom of the Judge to Express his Personal Opinions and Convictions under the ECHR*, Utrecht Law Review, 13(1), 2017, s. 12. Dostupné na <http://doi.org/10.18352/ulr.371>.

¹⁹ Rozsudek ESLP ze dne 22. 6. 2004, č. 47221/99.

²⁰ Tamtéž, odst. 29.

²¹ KOPA, M. *Neslučitelnost výkonu funkce soudce s jinými funkcemi a činnostmi*. Praha: Linde, a.s., 2012. 136 str. S Martinem Kopou jsem 18. 3. 2020 telefonicky hovořil. V hovoru zmínil svůj názorový posun, protože v současné době i vzhledem k právní úpravě v nám blízkých zemích, například v Německu, již nevnímá členství soudců v politické straně za inkompatibilní s funkcí soudce, byť k tomuto závěru v citované publikaci dospěl. Zároveň však Kopa stojí za názorem, že je lepší, pokud se soudce členství v politické straně vyhne a nezavádá tak možné důvody pro svou podjatost.

²² Tamtéž, s. 56.

²³ Kópův test zní v bodě 1 následovně: „funkce soudce nebo činnost je v konfliktu s funkcí soudce“. Tato formulace (vytržená z kontextu publikace Martina Kopy) však může působit zmatečně, proto se ji autor článku rozhodl změnit, byť význam pro účely tohoto článku zůstává stejný.

²⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

²⁵ Tamtéž, str. 98.

²⁶ Tamtéž. Podobný názor lze nalézt například v komentářové literatuře: „k zapojování občanů do správy veřejných záležitostí, který je významný jak z hlediska občanů, tak v konečném důsledku také státu.“ Citováno z: ŠIMÍČEK, V. Čl. 20. In Wagnerová, E. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 484.

²⁷ Tamtéž, str. 98.

stranických orgánů či nést úkoly a nést za ně odpovědnost, a to jsou omezení, která podle něj nelze odbourat v případě rozhodování. Tudíž členství soudce v politické straně již v tomto bodě koliduje s nezávislostí soudce a soudce podle Kopy tak nemůže být členem politické strany.²⁸

Byť byly členské povinnosti jednotlivých politických stran předmětem zkoumání již dříve u jiných autorů,²⁹ považují za potřebné zkoumat je znovu. Je tomu tak nejen z důvodu obměny politické reprezentace, ale také z důvodu možných změn stanov politických stran v průběhu času, navíc na členské povinnosti odkazuje i zmiňovaná novela ZSS.

Povinnosti potenciálně kolidující s důvěrou v nezávislé a nestranné rozhodování soudu se přitom podle mého názoru nacházejí ve všech politických stranách zastoupených ve volebním období 2017 až 2021 v Poslanecké sněmovně. Nejčastěji se jedná o pravidla o dodržování či hájení a prosazování programu politické strany či hnutí, případně řízení se vnitřními stanovami a jinými vnitřními předpisy a rozhodnutími či jinými dokumenty strany. Zároveň musím konstatovat, že programové cíle, k jejichž ctění a prosazování jsou členové vázáni, jsou současně často svým širokým záběrem poněkud vágní, příliš obecné. Například si nemyslím, že naplňování programových cílů u České pirátské strany by mohlo vzbuzovat důvodné pochybnosti o porušení nezávislosti soudce jakožto člena této politické strany (a to i vzhledem k tomu, že sama strana uvádí mezi svými programovými cíli i podporu nezávislosti soudců). Neznamená to však, že by stanovы České pirátské strany byly v zcela v souladu s funkcí soudce, protože mezi povinnostmi se vyskytuje potenciálně nezávislost a nestrannost ohrožující „dodržování ustanovení jednacích řádů a dalších vnitřních předpisů“. U jiných stran lze ale prosazování cílů a podílení se na uskutečňování programu strany označit za povinnost potenciálně ohrožující nezávislost a nestrannost (například u SPD, kde mezi cíle patří např. prosazování osobní, hmotné a trestní odpovědnosti politiků a soudců, což lze označit za spíše politickou povinnost).³⁰

Osobně se přikláním k názoru Vojtěcha Šimíčka, že znění stanov politických stran může

budit pochybnosti o zachování nezávislosti a nestrannosti soudce, který se rozhodne stát členem politické strany.³¹ Je tomu tak právě i z důvodu nutnosti dodržování stanov a vnitřních předpisů či programových cílů, které se mohou v průběhu času měnit, a tedy tím i ovlivnit povinnosti soudce jako člena strany či hnutí v průběhu jeho členství. Nesouhlasím však s tím, že se jedná o reálně „...natolik neslučitelné pozice, že fakticky by soudci členy politických stran být určitě neměli.“³²

Jedním z podstatných protiargumentů vylučujících neslučitelnost funkce soudce s členstvím v politické straně je fakt, že stranické předpisy včetně stanov nejsou právními a vymahatelnými předpisy (za jejich porušení hrozí postih jen v rámci strany) a musí být v souladu se zákonem. Zákon tedy stojí nad těmito stanovami a má v případě kolize s nimi přednost. To ostatně stojí i v § 79 ZSS, podle kterého je soudce při výkonu své funkce vázán pouze zákonem. Lze proto předpokládat, že u soudce by před stranickými cíli převážila nutnost zachování nezávislosti a nestrannosti a ustanoveními, která mohou být považována za porušující nezávislost a nestrannost soudců, by se soudci jako členové politické strany jednoduše neřídili. Otázkou však zůstává, zdali by politické strany ve svých řadách stály o členství osob, které by se řídily stanovami pouze selektivně.

Ve třetím bodě testu kompatibility se Kopa zabývá existencí pochybností o dodržení povinnosti soudce zdržet se všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudců.

V tomto bodě Kopa tvrdí, že zákaz členství soudců v politické straně lze odvodit (za pomoci argumentu *a minori ad maius*) od zákazu takového členství stanoveného pro soudce Ústavního soudu v § 4 odst. 3 ZÚS. S tímto tvrzením však podle mého názoru není možné souhlasit, a to s ohledem na roli Ústavního soudu jako ochránce ústavnosti a základních lidských práv. Vzhledem k tomu to postavení lze označit přísnější požadavky na nezávislost soudců za ospravedlnitelné.

K tomuto zákazu členství soudců Ústavního soudu v politických stranách (tentokrát naopak ve prospěch členství soudců v politických

²⁸ Tamtéž, str. 98–99.

²⁹ Například ŠIMÍČEK, V. *Může být soudce členem politické strany?* [online] Jiné právo. 24. 6. 2008 [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné na <http://jinepravo.blogspot.com/2008/06/me-bt-soudce-lenem-politick-strany.html>.

³⁰ Pro podrobnější přehled členských povinností si dovoluji čtenáře odkázat na svou diplomovou práci: ŠIKEL, L. *Nezávislost a nestrannost soudců: členství v politické straně, církvi a náboženské společnosti* [online] is.cuni.cz. 12. 10. 2020 [cit. 10. 11. 2020]. Dostupné na <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/213584/>.

³¹ Tamtéž.

³² ŠIMÍČEK, V. Čl. 82. In: Šimíček, V. a kol. *Ústava České republiky – Komentář*. Praha: Linde, a. s., 2010, str. 984.

stranách) nadále Kopa zmiňuje názor zmíněný v komentáři k ZÚS,³³ podle kterého „na rozdíl od práva na stávkou, kterého jsou dle LZPS soudci zbaveni, má totiž (soudce) právo sdružovací v jejich případech být pouze omezeno, nikoliv tedy úplně vyloučeno, jak to činí právě citované ustanovení. O možnosti zbavení sdružovacího práva pak nemluví ani čl. 20 odst. 3 LZPS, ani Úmluva v čl. 11 odst. 2. Je tedy otázkou, zda takový zásah skutečně spadal do posuzovacích mezí státu, resp. zákonodárce a nenarušuje tak toto základní politické právo.“³⁴ Závěr vedoucí k protiústavnosti však Kopa komentuje jako příliš textualistický výklad, přičemž uvádí i to, že hned několik států na ústavní úrovni členství soudců v politických stranách zakazuje.

V tomto bodě testu se Kopa vyjadřuje i k situaci, kdy se soudce před vstupem do soudcovské funkce vzdá svého členství v politických stranách. Podle něj takový krok znamená deklaraci soudce značící „...projev vůle skutečně s plnou vážností a důstojností vykonávat funkci soudce než jako gesto účelové s neetickým nádechem.“³⁵

Tomuto tvrzení by mohl svědčit již zmíněný výsledek studie Dana Kahana, který prokázal, že soudci díky své odbornosti a praxi lépe své světonázory regulují. Soudce tedy svou politickou orientaci ve chvíli, kdy se chopí funkce soudce, a při rozhodování potlačí.³⁶

Jednoduchou úvahou lze ale podle mého názoru dojít k závěru, že soudce jen těžko ztrácí své politické přesvědčení a hodnoty, se kterými v politice vystupoval. Stejně tak soudce zcela jistě neztratí některé konexe na spolustraníky. U Pavla Rychetského, který z politiky na Ústavní soud přešel, otázku členství upravoval zákon o Ústavním soudu, který nedovoluje soudcům Ústavního soudu být členy politické strany, a proto nešlo pouze o dobrovolné gesto, ale o nutnou součást přijetí funkce ústavního soudce.

Z toho důvodu podle mě není zcela možné přistoupit na argument zmíněný Martinem Kopou. Vzdání se členství v politické straně soudcem obecného soudu je tak v mých očích spíše reakcí na nejasný výklad toho, zdali soudci členy politických stran být mohou, či ne, a takové účelové opuštění strany je spíše nežádoucí.

V posledním bodu testu kompatibility se Martin Kopa zabývá existencí pochybností o dodržení zákazu další výdělečné činnosti, u které konstatuje, že pouhé členství v politické straně nebývá funkcí placenou, a proto není tento bod testu kompatibility naplněn tak, aby byla funkce soudce v rozporu s členstvím v politické straně.³⁷

Ke zhodnocení kompatibility členství soudce v politické straně s funkcí soudce se také stručně vyjádřím k argumentu, který navíc oproti argumentům uvedeným v testu kompatibility zmiňuje důvodová zpráva k novele ZSS, a tedy k argumentu komunistické minulosti České republiky. Tento argument se mi zdá být silně zjednodušující a nepodložený jakýmkoliv skutečným důvodem zavedení takového zákazu. Mám za to, že s ohledem na komunistickou minulost je třeba přihlídnout ke skutečnosti, že od revoluce uplynulo již více než 30 let, navíc tehdejší KSČ již neexistuje. Pokud jsme nepotřebovali zakazovat členství soudců obecných soudů v politických stranách hned po roce 1989, kdy nedůvěra v soudce vzbuzovalo právě jejich nedávné členství v komunistické straně, není pak důvod činit tak 30 let poté (byť jistá obzřetnost je pochopitelná a za její projev můžeme označit například skutečnost, že v Registru justičních činitelů³⁸ lze stále nalézt údaj o členství soudce v KSČ).

S ohledem na zhodnocení argumentů testu kompatibility i argumentů obsažených v novele ZSS si troufám tvrdit, že by zákaz členství soudců v politických stranách neměl být prosazen.

Návrh úpravy stanov politických stran

Ač podle mého názoru argumenty pro neslučitelnost výkonu funkce soudce s členstvím v politické straně nejsou dostatečné k tomu, aby soudcům byla zcela zamezena možnost sdružovat se v politických stranách, uznávám, že je důležitý také další faktor související s touto problematikou. Je jím odraz justice v očích veřejnosti.

Způsobem, jakým by podle mě mohly být pochybnosti široké veřejnosti o porušení nezávislosti a nestrannosti soudců jakožto členů

³³ FILIP, J. Komentář k § 4. In: Filip, J., Šimíček, V., Holländer, P. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 22. ISBN 978-80-7179-599-5.

³⁴ KOPA, M. *Neslučitelnost výkonu funkce soudce s jinými funkcemi a činnostmi*. Praha: Linde, a. s., 2012, str. 100. ISBN 978-807-2018-734.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ KAHAN, D. M. et al. „Ideology“ or „situation sense“? An experimental investigation of motivated reasoning and professional judgment. [online] *University of Pennsylvania Law Review*, 2016, str. 411. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné na https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=9509&context=penn_law_review.

³⁷ KOPA, M. *Neslučitelnost výkonu funkce soudce s jinými funkcemi a činnostmi*. Praha: Linde, a. s., 2012, str. 100.

³⁸ *Registr justičních činitelů*. [online] Justice.cz [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné na <https://rejz.justice.cz/?0>.

v politických stranách rozpuštěny (nad rámec skutečnosti, že zákon stojí nad stanovami politických stran a soudce je tedy nesmí aplikovat, pokud s nezávislostí a nestranností soudce kolidují), by mohlo být například zavedení speciálních ustanovení ve stanovách politických stran. Ta by proklamovala zachování nezávislosti a nestrannosti nehledě na zbylé členské povinnosti či nemožnost výkladu stanov k porušování zákonných povinností spojených s výkonem funkce soudce.

V následujících bodech si dovolím stručně uvést (jako neformální doporučení politickým stranám), jak by tato speciální ustanovení týkající se členství soudců v politických stranách mohla vypadat:

- 1) Soudci mohou být členy této politické strany.
- 2) Soudci mají povinnost výkon funkce soudce uvést na přihlášce (v případě nového člena politické strany) či tuto skutečnost oznámit příslušnému místnímu sdružení neprodleně po soudcově jmenování (pro stávající členy politické strany, kteří se jako členové stanou soudci). Stávající členové soudci musí tuto skutečnost oznámit místnímu sdružení nejpozději do konce kalendářního roku 2020.
- 3) Se členstvím soudce se pojí práva a povinnosti totožné s právy a povinnostmi členů upravených v článku 4.1³⁹ těchto stanov, avšak s omezením uvedeném v odst. 4.
- 4) Povinnosti soudce jako člena politické strany jsou omezené zákonem, pokud, byť potenciálně, kolidují se zákonem, soudce jako člena politické strany nezavazují. Soudce také nesmí uposlechnout stanovy, vnitřní předpisy, programové cíle a jakákoliv jiná rozhodnutí strany v případě, že kolidují s jeho zákonnými povinnostmi, především nezávislým, nestranným a spravedlivým rozhodováním.

Při zahrnutí podobných ustanovení do stanov politických stran by zákonodárci již zcela chyběl důvod k zavedení zákazu členství soudců obecných soudů v politických stranách. Pokud by i soudci pod takovou úpravou stanov selhávali, šlo by o selhání jednotlivce, ke kterému by zcela zřejmě došlo i v případě zákazu členství.

Na závěr této kapitoly bych chtěl zdůraznit, že jsem si plně vědom i toho, že ne všichni

příznivci politických stran mají zájem do její řad vstupovat, byť se mohou velmi silně s politickým názorem strany ztotožňovat. Proto nezpochybňuji, že i v případě změn stanov politických stran budou mezi soudci tací, kteří mohou rozhodnout na základě své politické orientace v případech, které jim dávají možnost různé interpretace (bez současného členství ve straně). Rozhodnutí nevstoupit do politické strany však považují za součást svobody sdružovat se v politických stranách, takové rozhodnutí je třeba chránit. I sdružování v politických stranách je proto podle mého názoru vhodné soudcům umožnit, byť s možnými omezeními například pro politickou aktivitu.

Členství soudců v církvi

Ač se v České republice označuje za věřící jen pětina obyvatel,⁴⁰ přičemž se z toho 10,4 % obyvatel při Sčítání lidu 2011 přihlásilo k římskokatolické víře,⁴¹ považují téma členství soudců v církvi a náboženské společnosti a jeho vliv na nezávislost a nestrannost soudce za přínosné. Není mi totiž známo, že by se odborné publikace u nás tímto členstvím zabývaly.

Na úvod této kapitoly si dovolím uvést, že pojem „církve“ budu používat jako souhrnný výraz pro sousloví „církve a náboženská společnost“, se kterým pracuje zákon o církvích a náboženských společnostech,⁴² přičemž je nikterak nerozlišuje.

Základním rozdílem mezi zkoumáním členství soudců v politických stranách a členství v církvích je rozdílná úprava práva na sdružování. Svoboda sdružování v politických stranách je stanovena v čl. 20 odst. 2 LZPS a je úzce spojena se svobodou projevu podle čl. 17 LZPS. „Sdružovací právo je (proto) třeba vnímat jako jednu z institucionálních záruk svobody projevu, kdy smyslem sdružení je organizačně umožnit vytvoření organizačních struktur pro vyjadřování a prosazování názorů a zájmu jeho členů a stoupenců.“⁴³ Právo sdružování v církvích je pak „aspektem svobody projevu své náboženské vyznání podle ustanovení čl. 16 odst. 1 a 2 LZPS, jenž je ve vztahu speciality k obecné ochraně svobody sdružovací podle čl. 20 odst. 1 LZPS.“⁴⁴ Tento pohled na

³⁹ Fiktivní článek ve stanovách (jakékoliv) politické strany upravující členské povinnosti soudců.

⁴⁰ *Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu*. [online] Český statistický úřad, Praha: 27. 2. 2014 [cit. 14. 4. 2019]. Dostupné na <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014.pdf/c533e33c-79c4-4a1b-8494-e45e41c5da18?version=1.0>.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů.

⁴³ ŠIMÍČEK, V. Čl. 20. In Wagnerová, E. a kol., *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 476.

⁴⁴ KRÍŽ, J. *Zákon o církvích a náboženských společnostech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 43.

svobodné sdružování v církvích a náboženských společnostech ve vztahu ke svobodě projevu náboženského vyznání sdílí například i ESLP ve své judikatuře.⁴⁵

I přesto, že ústavodárce zařadil čl. 16 o svobodném projevování náboženství nebo víry do prvního oddílu první hlavy LZPS, tedy mezi základní lidská práva a svobody, a čl. 17 (obecnou svobodu projevu) do oddílu druhého, upravujícího politická práva, tkví podle komentářové literatury význam v rozdílných ustanoveních pouze v tom, že čl. 16 LZPS je „lex specialis k ustanovení o svobodě projevu obsažené v čl. 17.“⁴⁶ I vzhledem k tomu, že obě ustanovení počítají s možností omezení těchto svobod (v odst. 4), jde v tomto ohledu alespoň pro účely tohoto článku o ustanovení srovnatelná.

Podstatným rozdílem mezi oběma členstvími je ale čl. 44 LZPS, který umožňuje soudcům omezit pouze právo sdružovat se v politických stranách a hnutích. Pro sdružování v církvích na základě čl. 20 odst. 1 taková možnost ústavodárci nenáleží. Omezení by tak přicházelo v úvahu pouze podle obecného ustanovení v čl. 20 odst. 3, což je omezení možné jen v případech stanovených zákonem, jestliže je to v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům, nebo pro ochranu práv a svobod druhých.

Dalším podstatným rozdílem, který v souvislosti s členstvím soudců v politických stranách a v církvích vnímám, je fakt, že členství soudců v politických stranách jakožto potenciální faktor ohrožující nezávislost (a nestrannost) soudce se týká klasického principu dělby moci, kdežto členství soudců v církvích se zase zásady autonomie státu a církve. „Zásada autonomie církví a náboženských společností spočívá především v tom, že stát do činnosti církví a náboženských společností nesmí zasahovat, a pokud se aktivita církví omezí na vnitřní záležitosti (zejména na vnitřní členění), není principiálně možno tato opatření přezkoumávat před státními soudy.“⁴⁷ Tato zásada je vyjádřena například v rámci čl. 16 odst. 2 LZPS, v čl. 2 odst. 1 LZPS.

Dalším ustanovením, které blíže specifikuje autonomii státu a církve, je § 4 odst. 1 až 3 zákona o církvích a náboženských společnostech. Odst. 1 stanovuje, že „(C)církev

a náboženská společnost vzniká dobrovolným sdružováním fyzických osob a svébytně rozhoduje o věcech spojených s vyznáváním víry, o organizaci náboženského společenství a o vytváření k tomu určených institucí.“ Nadále toto ustanovení uvádí, že „(S)tát, kraje a obce nemohou provádět náboženskou nebo protináboženskou činnost.“ Touto triádou měl přitom podle komentářové literatury zákonodárce nejspíše na mysli „veškeré orgány veřejné moci“, tedy i soudy.⁴⁸ A nakonec v tomto ustanovení stojí, že: „(C)církev a náboženská společnost spravují své záležitosti, zejména ustanovují a ruší své orgány, ustanovují a odvolávají své duchovní a zřizují a ruší církevní a jiné instituce podle svých předpisů nezávisle na státních orgánech.“ Oddělení církve od státních orgánů včetně soudů si tak dovolím na základě těchto ustanovení zařadit mezi hodnoty, jež Česká republika ctí, a i proto je třeba na nich trvat.

Kromě odlišného vnímání pojmu nezávislost pro obě členství chci nadále zmínit, že osobně vnímám poměrně důležitý rozdíl mezi porušením nezávislosti a nestrannosti soudce z důvodu jeho členství v politické straně oproti případu jejich porušení z důvodu soudcovy členství v církvi. Možná i kvůli tomu není porušení nezávislosti a nestrannosti soudce v souvislosti s členstvím v církvi tématem, které by společnost trápilo.

Rozhodováním soudce ve prospěch politické strany (či např. některého z členů strany), jejímž je členem, podporuje subjekt, který má (či v budoucnu může mít – pokud dosud strana není zastoupena v Parlamentu ČR) přímý vliv na životy lidí, a to v rámci zákonodárného procesu.

Porušení nezávislosti a nestrannosti v souvislosti s členstvím v církvi intenzity takového zásahu nedosahuje, vede spíše k „přelití“ náboženství do jinak světského rozhodování soudu. V případě posílení postavení církve na základě rozhodnutí, kdy soudce nerozhodoval nezávisle a nestranně, by sice tento subjekt mohl zasahovat širěji do záležitostí ovlivňujících i stát (pro příklad lze zmínit majetkové poměry církve v souvislosti s církevními restitucemi), nicméně posílením postavení církve lze mluvit o potenciální možnosti ovlivnění života všech osob v České republice spíše jen v extrémních případech (byť lze například uvažovat o tom, že by porušením

⁴⁵ Rozsudek ESLP ze dne 13. 12. 2001, č. 45701/99.

⁴⁶ PAVLIČEK, V. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář*. Praha: Linde, 1999, str. 171.

⁴⁷ ŠIMÁČKOVÁ K. *Ideologická neutralita státu a postavení církví v České republice*. [online] svobodavyznani.cz, 25. 4. 2008 [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné na <http://www.svobodavyznani.cz?p=7>. Stejně se k tomuto vyjadřuje komentářová literatura v: JÁGER, P. Čl. 16. In: Wagnerová, E. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 403.

⁴⁸ KRÍŽ, J., c. d., str. 58.

nezávislosti či nestrannosti mohla být upevněna pozice jedné z církví na úkor jiných). Je také vhodné zohlednit fakt, že rozhodování soudce s ohledem na jeho náboženské ideály nemusí být automaticky v rozporu s právem.⁴⁹ Jsou to však excesy soudců, kdy náboženský názor v rozhodování spíše převažuje nad právem, kdy je třeba mít se na pozoru, a i proto je vhodné se tomuto členství věnovat.

I zde se jako v případě členství soudců v politických stranách nabízí pátrání v judikatuře. Vzhledem k tomu, že česká judikatura se dosud případem týkajícím se této problematiky nezabývala, zmíním několik případů projednávaných před ESLP. Ty, ač se zabývají především náboženskou činností, a ne přímo členstvím soudce v církvi, mohou i tak poskytnout určitá vodítka v souvislosti s nezávislostí a nestranností justice.

V případě *Pitkevich v. Russia*⁵⁰ byla stěžovatelkou soudkyně, která působila na okresním soudu a zároveň byla členkou v církvi *Living Faith Church*. Soudkyně byla na základě kárného řízení zbavena funkce soudce z toho důvodu, že zneužila svou pozici k vykonávání náboženských aktivit církve, jejímž členem byla, a to například tím, že se jí podařilo přesvědčit několik osob pracujících na okresním soudu ke členství v této církvi, a stejně tak i některé účastníky soudních řízení, ve kterých rozhodovala. Také bylo prokázáno, že se neúspěšně pokusila získat do řad církve i další osoby, veřejně se modlila během soudních řízení a slibovala některým účastníkům řízení, že jejich případ pro ně dopadne příznivě, pokud se k církvi přidají.

ESLP stížnost soudkyně zamítl jako neopodstatněnou a v odůvodnění uvedl, že v kompetenci soudu není přezkoumávat platnost skutkových zjištění Nejvyššího soudu (u kterého se nejdříve stěžovatelka bránila proti kárnému postihu).

ESLP konstatoval, že stěžovatelce nebylo bráněno zúčastnit se aktivit církve, a tedy nebyla diskriminována, dále se náboženskou aktivitou soudkyně ale nezabýval. Přiblížil však, kdy je kárný postih zbavení funkce soudce v souvislosti se soudcovými náboženskými projevy v souladu s EÚLP. Zapotřebí je především právní základ, podle kterého lze soudce za porušení nezávislosti a nestrannosti v souvislosti se svou náboženskou aktivitou funkce soudce zbavit, dále musí být toto

rozhodnutí zbavit soudce funkce dostatečně odůvodněno. Tento případ je zajímavý také z toho důvodu, že ESLP rozlišuje mezi náboženskou vírou soudce a jejími projevy, které lze za splnění zmíněných podmínek označit za nezákonné.

Dále si dovoluji zmínit dva případy týkající se svobodného zednářství, byť jako takové odmítá nálepku náboženství. Zednáři však věří v „nejvyšší bytost“ či také „Velikého Stavitele Vesmíru“ a skládají slib na některou z posvátných knih (Bible, Korán apod.),⁵¹ proto je svobodné zednářství podle mého názoru možné s náboženstvím srovnat, tedy výchozí diskuse těchto případů vztáhnout i na členství soudců v církvích.

V případě *Salaman v. United Kingdom*⁵² zesnulý v závěti ustanovil za dědice stěžovatele. Závěť však byla změněna kodicilem ve prospěch bratra zesnulého. Zesnulý měl přitom být svobodným zednářem, stejně tak i jeho bratr (což se dozvěděl stěžovatel z konverzace se zesnulým před jeho smrtí). Britský soud si vyžádal informaci o členství bratra zesnulého u organizace *United Grand Lodge of England* zastřešující svobodné zednáře v Anglii a Walesu, která však o jeho členství žádný záznam neměla. Dva svědci, které bratr zesnulého soudu k výpovědi o kodicilu navrhl, byli také svobodnými zednáři. Stěžovatel se následně dozvěděl, že dva soudci rozhodující v této věci jsou také svobodnými zednáři, a v době, kdy byla daná věc projednávána, o této skutečnosti nemohl vědět, a proto ji nemohl namítnout.

Stěžovatel podal stížnost k ESLP na porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP. Soud pak posuzoval, zdali byla členství soudců ve společenství svobodných zednářů důvodem ke konstataci porušení nestrannosti. Soud zmínil, že není prokázáno, že bratr zesnulého byl svobodným zednářem (a tedy chybí i důkaz, že soudci rozhodující v této věci věděli, že jde o svobodného zednáře, proto zde není ani důvod pro porušení nestrannosti ve vztahu k němu). Stejně tak nebyl předložen žádný důkaz toho, že by soudcovo členství ve společenství svobodných zednářů mělo být pro danou věc důležité. Proto zde nebyl nalezen žádný objektivní prvek, který by znamenal ohrožení nestrannosti. Podle soudu tedy fakt, že zesnulý a dva svědci byli svobodnými zednáři, nezakládá střet zájmů, kvůli kterému by

⁴⁹ Například je velmi pravděpodobné, že se křesťanské ideály, jakožto silná historická součást naší země, promítly kromě každodenního života i do právní úpravy.

⁵⁰ Rozhodnutí ESLP ze dne 8. 2. 2001, č. 47936/99.

⁵¹ *Otázky a odpovědi*. [online] Veliká lóže České republiky, 2016 [cit. 12. 5. 2020]. Dostupné na <http://www.vlcr.cz/uvod/otazky-a-odpovedi/>.

⁵² Rozsudek ESLP ze dne 15. 6. 2000, č. 43505/98.

soudce měl přiznat své vlastní členství ve společenství svobodných zednářů a v případě nerozhodovat.

To, zdali by nestrannost byla porušena ve chvíli, kdy by stranou sporu byl soudcův známý (také svobodný zednář) či by šlo o záležitost týkající se přímo svobodných zednářů, by podle soudu záleželo na konkrétních okolnostech případu. V tomto případě ale právo na nestranný soud porušeno nebylo.

Dalším případem, který se znovu týká svobodného zednářství, je případ *Maestri v. Italy*.⁵³ V něm vystupoval jako stěžovatel soudce – svobodný zednář, který se domáhal ochrany podle článku 11 EÚLP. Soudce byl za své členství disciplinární sekci italské národní rady soudnictví (*Consiglio Superiore della Magistratura*) shledán vinným ze spáchání provinění a byla mu udělena důtka za porušení nezávislosti a nestrannosti. Členství soudce přitom bylo posuzováno ve světle událostí v Itálii od roku 1982, kdy bylo zednářství spojováno s mafií, organizovaným zločinem, a navíc se objevila i taková skupina zednářů, která usilovala o převzetí kontroly nad veřejnými orgány a o zničení demokratických institucí.

Národní rada soudnictví toto odůvodňovala směrnicemi, které vydala v letech 1990 a 1993, v nichž byl zmíněn podstatný konflikt mezi zednářstvím a funkcí soudce, a to v kontextu vývoje společenských událostí. Rozpor byl přitom shledán v „neslučitelnosti zednářského a soudního slibu, hierarchického vztahu mezi zednáři, „odmítání“ státní spravedlnosti se zednářskou „spravedlností“ a nakonec v povaze neoddělitelného pouta mezi zednáři, a to i v případech osob, které požádali o opuštění této organizace.“⁵⁴ Kárné opatření bylo proto uloženo i v souvislosti s ignorací těchto směrnic stěžovatelem.

ESLP přitom neřešil přímo otázku členství soudce ve společenství svobodných zednářů a jeho vliv na nezávislost a nestrannost soudce, ale svůj rozsudek vydal s ohledem na to, zdali soudce mohl předvídat kárné řízení na základě směrnic v kombinaci s právní úpravou. Vzhledem k tomu, že toto podle soudu vyplývalo až ze směrnice přijaté v červenci 1993 (soudci byla důtka udělena v listopadu 1993 za jednání před vydáním červencové směrnice, tudíž předtím jej zavazovala pouze směrnice z roku 1990), nebyl zde podle ESLP základ pro kárné stíhání soudce. Proto byl

kárným postihem soudce porušen čl. 11 EÚLP.

K této otázce se vyjádřilo 5 disentujících soudců. Podle nich i první směrnice (společně s další legislativou) nepochybně neslučitelnost členství soudce ve společenství svobodných zednářů v Itálii zahrnovala a soudce měl vyčíst, že mu hrozí v případě členství kárný postih.

Tento případ mi připadá zajímavý hlavně v tom ohledu, že národní soudcovská rada (podle většinového názoru ESLP alespoň pro období po listopadu 1993) jasně stanovila, že funkce soudce je inkompatibilní s členstvím soudce ve společenství svobodných zednářů. Lze tedy odvodit, že i povaha daného světového názoru v určitém časovém období na konkrétním území může hrát svou roli i v posuzování vlivu členství v některé z církví na nezávislost a nestrannost soudce.

Modifikovaný test kompatibility

Vzhledem k absenci odborné literatury k posouzení vlivu členství soudců v církvi na jejich nezávislost a nestrannost jsem se rozhodl (stejně jako v předešlé kapitole) využít pro bližší zkoumání tohoto členství test kompatibility z publikace Martina Kopy.⁵⁵ Ten přitom pozměním tak, aby zkoumanou otázkou nebylo členství soudců v politických stranách, nýbrž členství soudců v církvích.

Byť jsem si vědom, že test kompatibility ve zmíněné publikaci byl vytvořen specificky ve vztahu k principu dělby moci, považuji jej za přínosný aspoň jako osnovu pro systematický rozbor členství soudce v církvi. Modifikace tohoto testu pak spočívá právě v záměně principu dělby moci za zásadu autonomie státu a církve.

Modifikovaný test kompatibility tedy zní takto:

Funkce soudce je kompatibilní s členstvím v církvi, pokud:

- 1) členství soudce v církvi není v konfliktu s funkcí soudce;
- 2) toto členství nevzbuzuje pochybnosti o naplňování zásady autonomie státu a církve;
- 3) toto členství nevzbuzuje pochybnosti o porušení povinnosti soudce zdržet se všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů, a

⁵³ Rozsudek ESLP ze dne 17. 2. 2004, č. 39748/98.

⁵⁴ Tamtéž, bod 13 rozsudku.

⁵⁵ KOPA, M. *Neslučitelnost výkonu funkce soudce s jinými funkcemi a činnostmi*. Praha: Linde, a. s., 2012. str. 56. ISBN 978-807-2018-734.

4) toto členství nezbuzuje pochybnosti porušení zákazu další výdělečné činnosti.

V prvním bodě testu lze stejně jako v případě členství soudců v politických stranách konstatovat, že ani členství soudců v církvi není podle zákona s funkcí soudce inkompatibilní. Pokud bychom k neslučitelnosti funkce s členstvím došli, bylo by možné tak učinit pouze na základě kárného řízení.

V druhém bodě modifikovaného testu kompatibility je nutné zabývat se pochybnostmi o naplnění zásady autonomie státu a církve. Je vhodné zmínit, že stejně jako u principu dělby moci není oddělení státu a církve absolutní.

Provázanost mezi státem a církví z právního hlediska lze popsat na systému „dvojího práva“, který lze podle mého názoru označit za jeden z prostředků (a zároveň důsledků) zásady autonomie státu církve. Vztah těchto „dvou práv“ shrnul pro Bulletin Advokacie Ronald Němec na příkladu kanonického práva,⁵⁶ avšak stejný závěr platí i pro jiné než jen pro římskokatolickou církev. Autor článku uvádí, že: „(K)anonické právo není právem, které by zasahovalo do platného práva České republiky, naopak platné právo ČR zasahuje do práva kanonického. Pokud však dochází ke vzniku právního vztahu, kde figuruje církev, mající vlastní zákonodárství a soudnictví, pak je nezbytné znát i zákonodárství dané církve, aby jednání bylo platné a dovolené pro všechny zúčastněné strany.“⁵⁷

Tento názor sdílí i Ústavní soud, který ve svém nálezu zmínil následující: „Není sporu o tom, že církve existují nezávisle na státním útvaru, neodvozují svoji moc od moci státní a že církevní právo není součástí práva státu.“⁵⁸

Vzhledem k tomu, že za splnění podmínek je registrovaným církvím umožněno vykonávat některé úkony s vlivem v sekulárním státě (církevní obřady, zakládání církevních právnických osob apod.), jsou tyto systémy místy propojené a působí na sebe. Stát přitom na základě čl. 16 odst. 2 LZPS přiznává církvím vyšší suverenitu, než jakou mají ostatní sdružení osob.⁵⁹ Z tohoto pohledu je nežádoucí, aby víra, na které je církev postavená, či její cíle prosakovaly do rozhodnutí státních soudů.

Stejně jako u členství soudců v politických stranách mohou pochybnosti o nezávislém a nestranném (tedy náboženským vyznáním či členstvím v církvi neovlivněném) rozhodování soudců budit členské povinnosti konkrétní církve. Proto se jim budu věnovat i v této kapitole. Stejnou logikou jako u členství soudců v politické straně totiž mohou potenciálně zasahovat do rozhodovací pravomoci soudu.

K tomuto účelu se zde zaměřím na čtyři církve a jednu náboženskou společnost, které mají podle výsledků sčítání lidu z roku 2011⁶⁰ mezi obyvateli České republiky největší zastoupení.

Dokumentem, který stanovuje práva a povinnosti členů nejvíce zastoupené římskokatolické církve, je Kodex kanonického práva⁶¹ („CIC“).

Před samotným zkoumáním členských povinností považuji za důležité zmínit, kdo je podle CIC členem této církve. Již v kánonu 1 CIC je uvedeno, že CIC zavazuje „pouze členy církve latinského obřadu“, tedy katolíky. V kombinaci s tímto ustanovením je vhodné zmínit i kánon 11 CIC, který stanovuje, že „(Z)ákony ryze církevní zavazují osoby pokřtěné v katolické církvi nebo do ní přijaté, které mají dostatečné užívání rozumu a které – pokud právo výslovně nestanoví jinak – dovršily sedmý rok svého věku.“ Kánon 96 pak dále stanovuje, že: „(K)řtem se člověk stává členem Kristovy církve a stává se v ní osobou s povinnostmi a právy, která přísluší křesťanům podle jejich postavení, pokud jsou v církevním společenství⁶² a pokud tomu nebrání zákonný trest.“ Z tohoto lze tedy odvodit, že členy církve jsou všichni, kdo byli v rámci římskokatolické církve pokřtěni, jsou v církevním společenství a dosáhli alespoň sedmi let věku.

Práva a povinnosti všech křesťanů jsou upraveny v kánonech 208–223 CIC. Jediná povinnost, kterou pak shledávám jako potenciálně ohrožující nezávislost a nestrannost soudce, je obsažena v kánonu 209 § 1., podle kterého jsou křesťané povinni i ve svém vnějším jednání vždy zachovávat společenství s církví. Mezi dalšími povinnostmi lze najít

⁵⁶ Právo Římskokatolické církve, tedy právo Svatého stolce, v jehož čele stojí papež.

⁵⁷ NĚMEC, R. Vztah kanonického práva a práva české republiky. [online] *Bulletin advokacie*. 29. 3. 2017, [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné na <http://www.bulletin-advokacie.cz/vztah-kanonického-prava-a-prava-ceske-republiky>.

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 11. 2007, sp. zn. IV ÚS 34/06, část III. Bod 8.

⁵⁹ Viz srovnání komentářové literatury k čl. 16 odst. 4 a čl. 20 odst. 4 LZPS: ŠIMÍČEK, V. JÄGER, P. Čl. 16 a čl. 20. In Wagnerová, E. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 410–416; 489–491.

⁶⁰ *Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu*. [online] Český statistický úřad, Praha: 27. 2. 2014, str. 5 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné na <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014.pdf/c533e33c-79c4-4a1b-8494-e45e41c5da18?version=1.0>.

⁶¹ *Kodex kanonického práva – Codex Iuris Canonici*. [online] Praha: Zvon, 1993 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné na [http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic\(1983cz\).pdf](http://www.farnostzebrak.cz/dokumenty/cic(1983cz).pdf), kán. 208 až 231.

⁶² Tamtéž; kán. 205: Plně jsou zde na zemi ve společenství katolické církve ti pokřtěni, kteří jsou ve viditelném společenství s Kristem spojeni poutem vyznání víry, svátostí a církevního řízení.

například přispívání na potřeby církve či podporování chudých.

Druhou nejrozšířenější církví v České republice je Českobratrská církev evangelická, ke které se při sčítání lidu přihlásilo 0,5 % obyvatel. Ta členství osob upravuje v Řádu členství v církvi.⁶³ Podle čl. 1 se členem stává ten, kdo byl pokřtěn v některém ze sboru evangelické církve, či v jiné církvi vyznávající Otce, Syna i Ducha svatého, a který byl přijat a evidován jako člen některého farního sboru. Povinnosti členů církve jsou přitom stanoveny v čl. 3 Řádu a § 2 Církevního zřízení.⁶⁴ Tyto povinnosti vzhledem ke své obecné povaze však podle mého názoru potenciálně s funkcí soudce nekolidují. Jedná se například o povinnost čtení Písma svatého a vychovávání dětí ve víře.

Třetí nejvíce zastoupenou církví v České republice je Církev československá husitská, ke které se v roce 2011 přihlásilo 0,4 % obyvatel. Podle čl. 4 Ústavy Církve československé husitské⁶⁵ je příslušnost k církvi nazývána členstvím v církvi a toto členství se nabývá křtem či jejich přijetím (v případě, že osoba byla pokřtěná v jiné církvi). Povinnosti členů jsou vyjmenovány v čl. 4 odst. 3 Ústavy, vzhledem k jejich obecnosti podle mého však nejde o povinnosti, které by potenciálně narušovaly nezávislost a nestrannost soudce. Znovu se jedná například o povinnost čtení Písma a poskytování pravidelných příspěvků.

Čtvrtou nejrozšířenější církví podle sčítání obyvatel v roce 2011 je Pravoslavná církev v českých zemích s 0,2 % obyvatel. Ve své Ústavě⁶⁶ v čl. 1 bod 3. má pak vymezeno, že členy církve jsou věřící v ní pokřtění, pomazání svatým myrem anebo s ní kanonicky sjednocení. V tomto ani jiném dokumentu jsem však nenalezl žádné členské povinnosti.

Jako poslední zde uvedu náboženskou společnost svědkové Jehovovi, která se těší podle sčítání obyvatel v roce 2011 přízni 0,1 % obyvatel. Podle písm. 1) Základního dokumentu náboženské společnosti svědkové Jehovovi⁶⁷ se stává členem každá osoba, která byla v souladu s biblickými zásadami pokřtěna. Křest je upraven v 16. lekci publikace „Co od nás bůh vyžaduje“,⁶⁸ kde je v bodu 2

stanoveno, že „(K)řest je tedy jenom pro lidi, kteří již dosáhli takového věku, aby se mohli sami rozhodnout, že budou sloužit Bohu.“

Náboženská společnost pak stanovuje dále ve svých dokumentech i členské povinnosti. Jediná, která je podle mého názoru potenciálně problematická, je povinnost vydávat svědectví jiným lidem.⁶⁹

V souvislosti s výše zmíněnými povinnostmi členů vybraných církví se nejdříve budu věnovat posouzení povahy těchto členství. Oproti členství v politických stranách lze totiž pozorovat poměrně podstatné rozdíly.

Ve všech těchto společenstvích je stanoveno, že člen musí být pokřtěn. Křest, jak je známo, lze však provést již u novorozence dítěte, a tedy takový křest neznačí vůli dané osoby vázat se povinnostmi (a přijmout práva) dané církve. Proto lze spíše za jednání srovnatelné s členstvím v politické straně považovat křest v pozdějším věku – pokud není potřeba pro členství učinit ještě nějaký další úkon (jako je například evidence člena v některém farním sboru v Českobratrské církvi evangelické, která je podmínkou takového členství). Například u římskokatolické církve pak vázání povinnostmi u křtěných osob záleží na tom, zdali jsou „ve společenství s církví“. Pokud se tedy od víry odvrátí, již je povinnosti nezavazují. Toto poněkud fluidní členství považuji za faktor, který v očích veřejnosti může budít oproti členství soudců v politické straně poměrně menší pochybnosti o narušení či ohrožení nezávislého, nestranného a spravedlivého rozhodnutí soudu.

Vzhledem k jednotlivým povinnostem, které jsem v této podkapitole uvedl, jsem označil za potenciálně ohrožující důvěru v nezávislost a nestrannost soudců pouze dvě. V římskokatolické církvi jde o povinnost křesťanů ve svém vnějším jednání vždy zachovávat společenství s církví. Pokud bychom nad touto povinností přemýšleli doslovně, mohli bychom dojít k závěru, že i světský soudce by měl při své činnosti (jako jeho „vnějším jednání“) vždy jednat v souladu s vírou a církevními pravidly. Tedy v případech, které soudci dávají prostor k interpretaci, by mohl být soudce potenciálně vírou a pravidly ovlivněn.

⁶³ Řád členství v církvi [online]. Evangnet.cz, 2019 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné na <https://www.evangelnet.cz/cce/czr/rcc.html>.

⁶⁴ Církevní zřízení. [online] Evangnet.cz, 2019 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné na <https://www.evangelnet.cz/cce/czr/cz.html#P2>.

⁶⁵ Ústava Církve československé husitské. [online] Cch.cz, 2008 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné na https://www.cchsz.cz/dokumenty/2232-518-ustava_2008_web.pdf.

⁶⁶ Ústava Pravoslavné církve v českých zemích a na Slovensku. [online] pp-eparchie.cz, 1999 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné na <https://www.pp-eparchie.cz/ustava-pravoslavne-cirkve/>.

⁶⁷ Základní dokument náboženské společnosti Svědkové Jehovovi. [online] mkcr.cz, 2016 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné na http://www3.mkcr.cz/cns_internet/CNS/zobraz_dokument.aspx?id_subj=1027&typ=1&id_typ_dok=1&plati_od=2016-11-23%2000:00:00.000.

⁶⁸ 16. lekcce, Rozhodněte se, že budete sloužit bohu. [online] wol.jw.org, 2001 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné na <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/1101996056>.

⁶⁹ 15. lekcce, Pomáhejme druhým činit Boží vůli. [online] wol.jw.org, 2001 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné na <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/1101996055>.

Je však třeba znovu zdůraznit, že soudce je ve své funkci vázán pouze zákonem. Rozhodování světských soudů je navíc záležitost náležející ryze do kompetence státu, a proto je možné tuto členskou povinnost vykládat jako povinnost vztahující se na jednání soudce jako člena římskokatolické církve ve všech situacích kromě výkonu funkce soudce (tedy povinnost vztahující se na osobní život soudce).

Další členskou povinností potenciálně zasahující do nezávislosti a nestrannosti soudce je podle mého názoru vydávání svědeckví jiným lidem, které zavazuje členy náboženské společnosti svědkové Jehovovi. Pokud bychom znovu brali tuto povinnost velmi do slovně, mohli bychom předpokládat šíření víry svědků Jehovových i v rámci soudního řízení. Stejně jako u povinnosti římskokatolické církve zmíněné výše si však osobně myslím, že se tato povinnost vztahuje ryze na osobní život soudce.

Vzhledem k faktickému provedení vydávání svědeckví členy náboženské společnosti svědkové Jehovovi lze uvažovat o možném ohrožení či narušení důvěry v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů i důstojnosti funkce soudce i v případě, pokud soudce svědeckví šíří i ve svém volném čase. Vzhledem k tomu, že výkon této povinnosti může variovat od rozdávání letáků na veřejných prostranstvích až po přímé kontaktování osob jak telefonicky, tak u domovních dveří, je možné uvažovat o tom, že takové náboženské aktivity by mohly potenciálně narušovat důstojnost soudcovské funkce či ohrožovat důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. Jednalo by se tak znovu nejspíše o velmi ojedinělé, spíše extrémní případy.

Stejně jako u členství soudců v politické straně je tak nutné konstatovat, že zákon převládá nad členskými povinnostmi. Navíc zmíněná povinnost, podle které má člen jednat v souladu s církevními pravidly, nedosahuje podle mého názoru takové intenzity potenciální možnosti ohrožení jako například v kapitole o politických stranách vzpomínaná povinnost řídit se stanovami, stranickými dokumenty a rozhodnutími, a to i z toho důvodu, že církevní pravidla jsou v tomto případě svou povahou stálá, a spíše tak nehrozí jejich změna, která by svou povahou mohla ohrozit nezávislost a nestrannost soudce. V souvislosti se zkoumanými církvemi a náboženskou

společností lze zmínit i výzkum Ivy Haptfleischové⁷⁰ zahrnující otázky zaslané soudcům ohledně chování soudců mimo výkon funkce.

Byť autorka obeslala s dotazy všechny soudy v České republice, vrátilo se jí pouze 36 odpovědí. Ač nejde o reprezentativní vzorek, pro tuto práci je stále zajímavá otázka č. 13,⁷¹ ve které měli dotazovaní soudci zhodnotit, zdali by měl soudce/soudkyně obdržet kárný postih v případech, že „Soudce/soudkyně je aktivním členem náboženské společnosti svědci Jehovovi.“ Naprostá většina soudců uvedla, že nejde o kárné provinění. Jeden z těchto soudců by udělil členovi náboženské společnosti důtku, další by ho zbavil předsednictví senátu. Nicméně v připomínkách k této otázce se objevovalo právě i to, že „obtěžování občanů na ulici a návštěvy v domácnosti s brožurami by mohlo být na hraně a bylo by potřeba zjistit, jestli to veřejnost vnímá jako narušení důstojnosti soudce.“⁷²

Nyní se vrátím k modifikovanému testu kompatibility. Jeho třetí bod se týká povinnosti soudce zachovávat důstojnost soudcovské funkce a zákaz počínat si tak, aby ohrožoval důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. Stejně jako bod 2 se i tento bod z velké části týká povinností vztahujících se k členství soudce v církvi. Mimo výkon funkce tak soudce stále nemůže zcela odhlédnout od pravidel chování, která v tomto případě stanovuje ZSS v § 80. Je zřejmé, že soudce výkonem svých povinností může důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodnutí soudu i v důstojnost funkce soudce narušit. Nakonec lze tento závěr však konstatovat téměř o jakémkoliv jiném členství, které své členy zavazuje dodržovat určité povinnosti.

Ke čtvrtému bodu, a tedy tomu, zdali v souvislosti s členstvím soudce v církvi existuje pochybnost o dodržení zákazu další výdělečné činnosti, lze uvést pouze to, že samotné členství v takových společenstvích majetkový prospěch soudci zpravidla přinášet nebude (naopak, stejně jako s členstvím v politické straně mohou být i s tímto členstvím spojené členské poplatky). V rámci církve však soudci nemohou zastávat funkce. Ty totiž bývají placené a takovou funkci by soudce měl odmítnout ve světle znění § 85 ZSS.

Členství v církvi tedy na základě zmíněných argumentů nepovažuji za okolnost ohrožující nezávislost a nestrannost soudce.

⁷⁰ HAUPTFLEISCHOVÁ, I. Chování a jednání soudce „mimo talár“ jako kárné provinění z pohledu samotných soudců. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, č. 3, str. 290–301.

⁷¹ Tamtéž, str. 296.

⁷² Tamtéž.

V rámci tohoto článku jsem dospěl i k závěru, že je takové členství obecně méně ohrožujícím faktorem, než jakým je členství soudce v politické straně. Stále ale považuji za nutné mít se na pozoru v případech, kdy soudcova víra začne extenzivně zasahovat do rozhodování soudu.

Závěr

V rámci tohoto článku jsem dospěl k závěru, že ani jedno ze zmíněných členství není, ba nemělo by být, samo o sobě prohlášeno za neslučitelné s funkcí soudce. Diskuse ohledně členství soudců v politických stranách je přitom aktuální z důvodu předloženého návrhu novely zákona o soudech a soudcích, který počítá se zákonným zakotvením zákazu tohoto členství pro soudce obecných soudů.

Hlavním argumentem proti tomuto členství je potenciální narušení principu dělby moci v souvislosti s členskými povinnostmi, dalším argumentem je také naše komunistická minulost. Členské povinnosti politických stran s mandáty v Poslanecké sněmovně ve volebním období 2017 až 2021 jsem přitom zkoumal a mohou opravdu budít pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti soudců. Je však nutné dodat, že zákon má před těmito členskými povinnostmi přednost, proto není tento argument zcela validní. Zavedení tohoto zákazu s odkazem na komunistickou minulost by pak mohl být podstatný argument několik let po revoluci, ne více než 30 let svobodné demokratické státnosti. Zákonodárce by tam podle mého názoru neměl zákaz členství prosadit, právo na svobodné sdružování v politických stranách by pro soudce mělo být zachováno. Uznávám ale, že členství soudců v politických stranách může s ohledem na naši minulost budít určité pochybnosti v očích veřejnosti.

Proto jsem došel k závěru, že je vhodné namísto zákazu tohoto členství důvěru posílit úpravou speciálních ustanovení o členství soudců v politických stranách ve stanovách těchto politických stran. Stanovy by tak výslovně upravovaly, že členské povinnosti, interní předpisy a rozhodnutí soudce nezavazují, pokud (byť potenciálně) odporují

zákonu, což by mohlo pomoci eliminovat nedůvěru v rozhodování soudce jako člena politické strany.

Členství soudců v církvi je na rozdíl od členství soudců v politické straně založeno na zásadě autonomie státu a církve. Ač si myslím, že porušení klasické dělby moci může vést k závažnějšímu zásahu do práv jednotlivců (a to z důvodu prolínání do moci zákonodárné, která má potenciál ovlivňovat životy nás všech), je nežádoucí i prolínání náboženské víry do rozhodování světských soudů. Rozdílem tohoto členství je pak dále jeho úprava v rámci LZPS, protože svobodu sdružování v církvích nelze soudcům zákonem omezit, jako to LZPS umožňuje u práva na sdružování v politických stranách. Členství v církvích tak požívá širší ochrany.

I pro členy církve přitom existují členské povinnosti, které mohou budít pochybnosti v nezávislosti a nestrannosti soudce jako člena církve. Proto jsem se i zde věnoval členským povinnostem stanoveným několika vybranými církvemi. Ty však podle mého názoru s ohledem na jejich obecnou povahu důvěru v nezávislé a nestranné rozhodování soudce spíše neohrožují. Navíc jsem tyto povinnosti potenciálně ohrožující nezávislosti a nestrannosti objevil jen u dvou z pěti zkoumaných subjektů a zároveň jsou soudci při výkonu své funkce vázáni pouze zákonem, tedy tyto povinnosti je nezavazují. Proto je možné uzavřít, že náboženství jako světonázor má sice potenciál ovlivnit rozhodování soudce i zasahovat do nezávislosti a nestrannosti, ale členství jako takové by *a priori* pochybnosti důvodně budít nemělo, byť je třeba přihlídnout k tomu, jak soudce svou náboženskou víru projevuje.

Doufám, že jsem v rámci tohoto článku pomohl čtenáři nahlédnout do problematiky vlivu členství soudce v politické straně a členství soudce v církvi na nezávislost a nestrannost. Věřím také, že jeho závěry budou moci sloužit k diskusi, ať již například ve vztahu k připravované novele ZSS, nebo k podobnostem, odlišnostem a reálným dopadům obou členství.